

**บทบาทและการพัฒนาของวงกลองยาว กรณีศึกษา : หมู่บ้านเนินหว่า
ตำบลกง อำเภอกงไกรลาศ จังหวัดสุโขทัย ระหว่างปีพ.ศ. 2548-2568**

**THE ROLES AND DEVELOPMENT OF LONG DRUM ENSEMBLES IN NERN WA SUB-DISTRICT,
KONG KRAILAT DISTRICT, SUKHOTHAI PROVINCE (2005-2025)**

วสิน ปัญญาวัตรตระกูล และ ณัฐนิชา สุขเมือง

Wasin Panyavuttrakul and Natnicha Sukmuang

คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร

Faculty of Social Sciences, Naresuan University

Email: natnichasu65@nu.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อการศึกษาเชิงคุณภาพนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาพัฒนาการและบทบาทของวงกลองยาวในอำเภอกงไกรลาศ จังหวัดสุโขทัย ระหว่าง พ.ศ. 2548-2568 และ 2) วิเคราะห์ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการดำรงอยู่ของศิลปะพื้นบ้านนี้ การวิจัยนี้ใช้แนวทางประวัติศาสตร์ชุมชนท้องถิ่น โดยมีระเบียบวิธีทางประวัติศาสตร์บอกเล่า (Oral History) ในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ 5 คน ซึ่งเป็นผู้นำชุมชนและสมาชิกวงกลองยาวในตำบลเนินหว่า ผลการศึกษาพบว่า การดำรงอยู่ของวงกลองยาวสะท้อนถึงกลไกการปรับตัวทางวัฒนธรรมเชิงกลยุทธ์ของกลุ่มชาติพันธุ์ไททรงดำ เพื่อรักษาการปฏิบัติพิธีกรรมหลักท่ามกลางแรงกดดันทางสังคม และผลการศึกษาพบว่า การดำรงอยู่ของวงกลองยาวสะท้อนถึงกลไกการปรับตัวทางวัฒนธรรมเชิงกลยุทธ์ของกลุ่มชาติพันธุ์ไททรงดำ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดนิเวศวิทยาวัฒนธรรม (Cultural Ecology) ที่ชุมชนได้ปรับเปลี่ยนวิถีปฏิบัติ เพื่อรักษาพิธีกรรมหลักท่ามกลางแรงกดดันทางสังคมและเศรษฐกิจ นอกจากนี้ ยังพบการสร้างพื้นที่ทางวัฒนธรรมใหม่เพื่อรองรับการท่องเที่ยว โดยปัจจัยที่ส่งผลต่อความยั่งยืน ได้แก่ ความเข้มแข็งของเครือข่ายเครือญาติ การสนับสนุนจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และการปรับประยุกต์รูปแบบการแสดงให้สอดคล้องกับรสนิยมร่วมสมัย สะท้อนให้เห็นถึงพลวัตและความยืดหยุ่นของศิลปะพื้นบ้าน ที่สามารถดำรงอยู่ได้ด้วยการเจรจาต่อรองระหว่างจารีตประเพณีกับบริบทสังคมร่วมสมัย นอกจากนี้ ยังพบการสร้างพื้นที่ทางวัฒนธรรมใหม่เพื่อรองรับการท่องเที่ยว พัฒนาการของวงกลองยาวแบ่งออกเป็นสามระยะหลัก: ระยะแรก (พ.ศ. 2548-2555) เน้นการแสดงพิธีกรรมดั้งเดิม โดยใช้วัสดุท้องถิ่น เช่น ไม้ขนุนและหนังวัว ระยะกลาง (พ.ศ. 2556-2562) เป็นการปรับรูปแบบประยุกต์เพื่อการแข่งขันระดับจังหวัด โดยมีการเพิ่มเครื่องดนตรีร่วมสมัยและรับอิทธิพลทางดนตรีจากภายนอก ระยะหลัง (พ.ศ. 2563-2568) เป็นยุคของการฟื้นฟูเชิงฟังก์ชันในท้องถิ่น (ตั้งวงใหม่ พ.ศ. 2563) โดยมีแรงจูงใจทางเศรษฐกิจที่สำคัญในการลดค่าใช้จ่ายให้กับเจ้าภาพงานบุญ การกำหนดราคาค่าบริการที่เข้าถึงได้ (3,000 - 4,000 บาท) ถือเป็นกลยุทธ์ที่สำคัญในการสร้างความยั่งยืนทางเศรษฐกิจวัฒนธรรม บทบาทของวงกลองยาวยังขยายสู่การส่งเสริมสุขภาวะและความสามัคคีในชุมชน ผ่านการใช้สื่อดิจิทัลเพื่อเข้าถึงเยาวชน วงกลองยาวยังคงเผชิญความท้าทายสำคัญด้านการขาดแคลนผู้สืบทอด และวัตถุดิบหลักในการผลิต (หนังวัว) ซึ่งคุกคามอัตลักษณ์ทางดุริยางคศิลป์ดั้งเดิม

*Received October 24, 2025; Revised November 16, 2025; Accepted December 7, 2025

งานวิจัยนี้จึงสะท้อนให้เห็นถึงพลวัตและความยืดหยุ่นของศิลปะพื้นบ้าน ที่สามารถดำรงอยู่ได้ด้วยการเจรจาต่อรอง ระหว่างจารีตประเพณีกับบริบทสังคมร่วมสมัย ที่สามารถดำรงอยู่ได้ด้วยการเจรจาต่อรองระหว่างจารีตประเพณีกับบริบทสังคมร่วมสมัย เป็นแนวทางสำคัญในการอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมอย่างยั่งยืน

คำสำคัญ: กลองยาว , ชาติพันธุ์ไททรงดำ , กงไกรลาศ , นิเวศวิทยาวัฒนธรรม

Abstract

This qualitative research investigates the cultural trajectory and contemporary relevance of the long-drum ensemble (*klong yao*) in Kong Krailas District, Sukhothai Province, between 2005 and 2025. The study pursues two objectives: (1) to examine the ensemble's historical development and shifting sociocultural functions, and (2) to analyze the factors shaping its continuity as an expressive form of intangible cultural heritage. Employing a local community history approach, the research draws on Oral History interviews with five key informants—community leaders and long-drum practitioners in Noen Wa Subdistrict—whose narratives provide insight into the ensemble's evolving cultural ecology. Findings reveal that the endurance of the long-drum tradition reflects a strategic mode of cultural adaptation among the Tai Song Dam ethnic group. Their efforts to preserve core ritual practices under socioeconomic pressures align closely with the principles of Cultural Ecology, emphasizing the dynamic interplay between cultural systems and environmental change. The study also identifies the emergence of new cultural spaces—particularly those linked to tourism and digital engagement—that expand the ensemble's functional value beyond ceremonial contexts. The ensemble's historical development unfolds across three phases. The traditional phase (2005–2012) emphasized ritual-based performances using locally sourced materials such as jackfruit wood and cowhide, maintaining acoustic authenticity. The hybridization phase (2013–2019) introduced contemporary musical influences shaped by provincial competitions, signaling outward-oriented adaptation. The revitalization phase (2020–2025), following the ensemble's re-establishment in 2020, was driven primarily by economic rationalization; offering accessible performance rates (3,000–4,000 THB) enhanced its competitiveness relative to modern music groups and strengthened its cultural-economic sustainability. Beyond musical performance, the ensemble now contributes to community well-being, social cohesion, and intergenerational knowledge transmission, supported by the strategic use of digital media to engage youth. Nonetheless, challenges persist—including declining numbers of skilled successors and shortages of cowhide—threatening the preservation of its distinctive sonic identity. Overall, the study demonstrates that the long-drum tradition persists through ongoing negotiation between customary ritual norms and contemporary social conditions. Its sustainability is underpinned by kinship-based support systems, local institutional involvement, and adaptive performance practices. These insights advance theoretical discussions on cultural

resilience, offering a nuanced model for understanding how intangible cultural heritage survives within rapidly transforming sociocultural environments.

Keywords: Klong Yao , Tai Song Dam Ethnic Group , Kong Krailat , Cultural Ecology

บทนำ

กลองยาวนับเป็นศิลปะการแสดงพื้นบ้านประเภทหนึ่งที่มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการดำรงอยู่ของ ประเพณีและวัฒนธรรมในพื้นที่ภาคกลางตอนบนและภาคเหนือตอนล่าง โดยเฉพาะในอำเภอองไกรลาศ จังหวัดสุโขทัย ซึ่งเป็นพื้นที่ราบลุ่มที่วิถีชีวิตยังคงผูกพันกับการเกษตรกรรมและพิธีกรรมทางพุทธศาสนาอย่าง ลึกซึ้ง กลองยาวจึงมีบทบาทหลักในฐานะสื่อกลางในการประกอบพิธีกรรมทางศาสนา งานรื่นเริง และการ เสริมสร้างความสัมพันธ์ภายในชุมชน (Social Cohesion)

ในช่วงสองทศวรรษที่ผ่านมา (พ.ศ. 2548-2568) ตำบลเนินหว่า ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของอำเภอองไกรลาศ ได้เผชิญกับการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและเศรษฐกิจขนาดใหญ่ เนื่องจากการขยายตัวของความทันสมัยทาง เทคโนโลยีและการคมนาคมที่เข้าถึงชุมชนได้ง่ายขึ้น การเปลี่ยนแปลงนี้ได้นำไปสู่การเปิดรับวัฒนธรรมภายนอก มากขึ้น โดยเฉพาะในกลุ่มคนรุ่นใหม่ ส่งผลให้เกิดแรงกดดันอย่างมีนัยสำคัญต่อการสืบทอดและการดำรงอยู่ ของวัฒนธรรมดั้งเดิม งานวิจัยที่ศึกษาดนตรีพื้นบ้านในบริบทความทันสมัยชี้ให้เห็นว่า เมื่อสังคมภายในชุมชน เปิดรับสังคมภายนอกมากขึ้น ประเพณีและวัฒนธรรมย่อมเปลี่ยนแปลงไปตามสภาพสังคมปัจจุบัน และการละเล่นพื้นบ้านอาจถูกทอดทิ้งจนแทบสูญหาย

การศึกษาเชิงลึกจึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งเพื่อทำความเข้าใจกระบวนการที่ศิลปะการแสดงพื้นบ้านต้อง ผ่านการเปลี่ยนผ่านจากบทบาททางวัฒนธรรมดั้งเดิมไปสู่สถานะที่ต้องปรับตัวเพื่อความอยู่รอดในยุคสมัยใหม่ บทความวิจัยนี้มุ่งเน้นการวิเคราะห์เชิงสังคมวัฒนธรรม เพื่อหาคำตอบว่า กลองยาวเนินหว่า ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของกลุ่มชาติพันธุ์ไททรงดำที่มีอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมแข็งแกร่ง ได้ปรับเปลี่ยนตนเองอย่างไร เพื่อรับมือกับ ความท้าทายด้านความยั่งยืนทางการเงิน การขาดแคลนผู้สืบทอด และการลดลงของความเชื่อทางพิธีกรรม โดยเฉพาะอย่างยิ่ง งานวิจัยนี้มุ่งศึกษาถึงการใช้กลไกเชิงเศรษฐกิจ (การเป็นทางเลือกที่มีต้นทุนต่ำ) เพื่อรักษา สถานะทางสังคมวัฒนธรรม ซึ่งเป็นช่องว่างความรู้ที่ยังไม่ได้ถูกพิจารณาอย่างลึกซึ้งในบริบทนี้ ภายใต้กระแส โลกาภิวัตน์และการเปลี่ยนแปลงทางโครงสร้างสังคม เศรษฐกิจชุมชนได้ส่งผลกระทบโดยตรงต่อการสืบทอด วัฒนธรรมดนตรีพื้นบ้าน นี่จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งในการทำความเข้าใจกลไกการปรับตัวของวงกลองยาว เพื่อ หาแนวทางที่เหมาะสมในการธำรงรักษาอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ควบคู่ไปกับการสร้างมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐกิจ ซึ่งจะเป็ประโยชน์ต่อการวางแผนอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมในระดับนโยบายต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาพัฒนาการและบทบาทของวงกลองยาวในอำเภอองไกรลาศ จังหวัดสุโขทัย ระหว่าง พ.ศ. 2548-2568 ทั้งในด้านการแสดง การสืบสาน และการปรับตัวให้สอดคล้องกับสังคมสมัยใหม่
2. เพื่อวิเคราะห์ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการดำรงอยู่ การพัฒนา และความต่อเนื่องของวงกลองยาว เพื่อนำไปสู่แนวทางในการอนุรักษ์และพัฒนาศิลปะพื้นบ้านให้ยั่งยืน

การทบทวนวรรณกรรม

การทบทวนวรรณกรรมนี้มุ่งเน้นการวิเคราะห์และจัดระบบความสัมพันธ์ของงานวิจัย บทความ และแนวคิดที่เกี่ยวข้องกับการดำรงอยู่และการปรับตัวของเครือข่ายศิลปพื้นบ้าน ภายใต้บริบทของความทันสมัยทางสังคมและเศรษฐกิจ โดยมีจุดประสงค์เพื่อ ประเมินสถานภาพขององค์ความรู้เดิม และ กำหนดทิศทางการศึกษา ที่งานวิจัยปัจจุบันจะนำมาขยายผล จากการศึกษาค้นคว้างานเขียนที่เกี่ยวข้องกับการเปลี่ยนแปลง ลักษณะและรูปแบบของ การดำรงอยู่ของกลองยาว เพื่อใช้เป็นแนวทางในการสร้างกรอบแนวคิดในการวิเคราะห์ สามารถแบ่งงานเขียนที่ศึกษาค้นคว้าได้เป็น 3 กลุ่ม ดังนี้:

1. ประวัติศาสตร์ดนตรีท้องถิ่นและการเจรจาอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์

กลุ่มงานเขียนนี้วางรากฐานทางประวัติศาสตร์ดนตรีและการคงอยู่ของอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ในพื้นที่ศึกษา ในมิติประวัติศาสตร์ดนตรี Loetkanchanawat (2558) ชี้ให้เห็นว่า ดนตรีม้งคละเกรี ซึ่งเป็นดนตรีพุทธบูชาดั้งเดิมในสุโขทัย ได้ลดบทบาทลงและถูกประยุกต์สู่รูปแบบ กลองยาว ในช่วงประมาณ พ.ศ. 2500–2540 เพื่อความอยู่รอดในฐานะดนตรีพื้นบ้านที่เข้าถึงง่าย การเปลี่ยนผ่านนี้แสดงถึงการปรับตัวทางดนตรีตามสภาพสังคมมาอย่างต่อเนื่อง ในมิติชาติพันธุ์ ชุมชนตำบลเนินหว่ามีรากฐานจากการตั้งถิ่นฐานของชาวลาวโซ่ง (ไททรงดำ) ซึ่งอพยพมาจากจังหวัดในภาคกลาง งานวิจัยของ Saiphan (n.d.) และ Kitchunchu (n.d.) ยืนยันว่า ชุมชนไททรงดำยังคงรักษาความเชื่อเรื่อง ผีบรรพบุรุษ (ผีเอือน) และพิธีกรรมหลัก อาทิ พิธีเสนเอือน ไว้ได้อย่างเข้มข้น ซึ่งความต้องการในการประกอบพิธีตามจารีตเหล่านี้ เป็นรากฐานสำคัญที่สร้าง “ตลาดทางวัฒนธรรม” ให้แก่บริการทางดนตรีในท้องถิ่น แม้ว่าวรรณกรรมจะยืนยันความแข็งแกร่งทางพิธีกรรมของไททรงดำ แต่เครื่องดนตรีชาติพันธุ์หลักของกลุ่มนี้คือ แคน งานวิจัยที่ผ่านมายังขาดการวิเคราะห์เชิงลึกถึง การตัดสินใจเลือกใช้กลองยาวแทนเครื่องดนตรีชาติพันธุ์หลักอย่างแคน ในชุมชนไททรงดำ ซึ่งเป็นการกระทำที่แสดงให้เห็นถึงการกลืนกลายเชิงกลยุทธ์ ที่ถูกขับเคลื่อนด้วยความยืดหยุ่นทางเศรษฐกิจของกลองยาวในการสร้างรายได้ที่มั่นคงกว่า งานวิจัยปัจจุบันจึงต้องวิเคราะห์ประเด็นนี้เพื่อทำความเข้าใจการเจรจาอัตลักษณ์ทางดนตรี

2. แนวคิดการปรับตัวทางวัฒนธรรมและเศรษฐศาสตร์ดนตรี

กลุ่มงานเขียนนี้เป็นกรอบแนวคิดเชิงทฤษฎีที่ใช้อธิบายพลวัตการอยู่รอดของศิลปะพื้นบ้าน โดยอิงกับทฤษฎีการปรับตัวทางวัฒนธรรม (Cultural Adaptation Theory) Leclerc (2021) เสนอว่าดนตรีทำหน้าที่เป็นระบบมรดกเชิงสัญลักษณ์ที่ส่งเสริมความสามัคคี สอดคล้องกับ Kuutma (1998) ที่มองว่าประเพณีต้องถูกสร้างสรรค์ใหม่เชิงสัญลักษณ์ (symbolically reinvented) เพื่อตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลง นอกจากนี้ แนวคิด เศรษฐศาสตร์วัฒนธรรม โดย Wang and Li (2023) ได้ให้ความสำคัญกับมิติทางเศรษฐกิจ โดยระบุว่ารายได้ทางเศรษฐกิจที่เพิ่มขึ้นมีความสัมพันธ์โดยตรงกับการเพิ่มจำนวนผู้สืบทอดมรดกทางวัฒนธรรม งานวิจัยที่มีอยู่ ยืนยันความสัมพันธ์ระหว่างเศรษฐกิจกับการสืบทอด แต่ยังขาดการวิเคราะห์กลไกเชิงกลยุทธ์เฉพาะในระดับชุมชนเกษตรกรรม งานวิจัยเปรียบเทียบกับพื้นที่อื่นมักนำเสนอ โมเดลการปรับตัวเพื่อการแข่งขัน (เน้นความเป็นเลิศทางศิลปะ) ในทางตรงกันข้าม งานวิจัยนี้ระบุว่า วงกลองยาวเน้นหว่าใช้ กลยุทธ์ด้านราคาที่ต่ำ (3,000–4,000 บาท) เพื่อเป็นทางเลือกที่คุ้มค่าเมื่อเทียบกับวงดนตรีสมัยใหม่ที่มีราคาสูงกว่า 10,000 บาท กลยุทธ์นี้เป็น โมเดลความคุ้มค่าทางเศรษฐกิจภายใน ที่ขับเคลื่อนด้วย ทุนคืนถิ่น กลไกเชิงกลยุทธ์ที่อาศัยการกำหนดราคาและการไหลเวียนของทุนในระบบเศรษฐกิจจุลภาคนี้ คือประเด็นหลักที่งานวิจัยนี้จะทำการวิเคราะห์เพื่อขยายผล

3. รูปแบบการปรับตัวเชิงฟังก์ชันและความท้าทายเชิงโครงสร้าง

กลุ่มงานเขียนนี้มุ่งเน้นการเปลี่ยนแปลงบทบาทของดนตรีพื้นบ้านจากพิธีกรรมไปสู่การใช้งานเชิงสังคมและนันทนาการ วงกลองยาวมีการปรับรูปแบบการแสดงอย่างต่อเนื่องตลอดช่วง พ.ศ. 2548-2568 โดยมีการผสมผสานทำนองและจังหวะภายนอกเพื่อรองรับการแข่งขัน นอกจากนี้ บทบาทใหม่ที่สำคัญคือการบูรณาการเทคโนโลยีดิจิทัล (Facebook, TikTok) เพื่อเข้าถึงเยาวชน และการประยุกต์ใช้เพื่อส่งเสริมสุขภาวะผ่านการออกกำลังกาย (ฟิชั่นไทยทรงดำประยุกต์) ซึ่งเป็นการปรับตัวเชิงฟังก์ชันที่จำเป็นในการลดช่องว่างระหว่างวัย แม้ว่าความท้าทายด้านการขาดแคลนผู้สืบทอดจะถูกระบุอย่างสม่ำเสมอ แต่การทบทวนวรรณกรรม พบว่าขาดการวิเคราะห์ถึงวิกฤตวัตถุดิบ (The Crisis of Materiality) ที่คุกคามรากฐานของศิลปะการแสดงนี้ งานวิจัยพบหลักฐานที่ระบุถึงปัญหาการขาดแคลนหนังวัว ซึ่งเป็นวัตถุดิบหลักในการผลิตกลองดั้งเดิม เนื่องจากรูปแบบการบริโภคสมัยใหม่ที่เปลี่ยนไป การขาดแคลนวัตถุดิบนี้เป็นภัยคุกคามต่อ อัตลักษณ์ทางดุริยางคศิลป์ (Sonic Identity) ของกลองยาวดั้งเดิมโดยตรง การวิเคราะห์ความท้าทายเชิงโครงสร้างที่สำคัญนี้ยังไม่ถูกนำมาพิจารณาร่วมกับการวิเคราะห์ทางเศรษฐกิจและสังคมอย่างเป็นรูปธรรม จากการทบทวนวรรณกรรมข้างต้น พบว่าแม้งานวิจัยในอดีตจะกล่าวถึงรูปแบบและการแสดงของกลองยาวไว้บ้าง แต่ยังขาดการศึกษาเจาะลึกในมิติของ "นิเวศวิทยาวัฒนธรรม" และ "กระบวนการต่อรองเชิงพื้นที่" ของกลุ่มชาติพันธุ์ไททรงดำในบริบทสังคมร่วมสมัย งานวิจัยนี้จึงมุ่งเน้นที่จะเติมเต็มช่องว่างทางวิชาการดังกล่าว

วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพที่ใช้แนวทาง ประวัติศาสตร์ชุมชนท้องถิ่น (Local Community History) โดยมุ่งเน้นการศึกษาพลวัตและพัฒนาการของวงกลองยาวในมิติเวลา ตั้งแต่ พ.ศ. 2548 ถึง พ.ศ. 2568

ขอบเขตการวิจัย

ขอบเขตการศึกษาจำกัดอยู่ในพื้นที่ตำบลเนินหว่า อำเภอกงไกรลาศ จังหวัดสุโขทัย โดยมีช่วงระยะเวลาของการวิเคราะห์ตั้งแต่ พ.ศ. 2548 ถึง พ.ศ. 2568 เนื้อหาংশศึกษาบทบาทหลักของวงกลองยาว (พิธีกรรม, สังคม, นันทนาการ) พัฒนาการด้านเครื่องดนตรี รูปแบบการแสดง และกลไกในการสืบทอดภายใต้แรงกดดันทางสังคมและเศรษฐกิจ

ระเบียบวิธีวิจัยและการเก็บรวบรวมข้อมูล

ระเบียบวิธีหลักในการเก็บรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลคือ ระเบียบวิธีทางประวัติศาสตร์บอกเล่า (Oral History) เพื่อให้ได้มาซึ่งหลักฐานขั้นต้นจากคำบอกเล่าของผู้ที่อยู่ในเหตุการณ์การเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมโดยตรง การเก็บรวบรวมข้อมูลแบ่งออกเป็นสองส่วนหลัก ได้แก่ การศึกษาข้อมูลจากเอกสารรายงาน และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และการเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนามผ่าน การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) กับผู้รู้ในชุมชนตำบลเนินหว่าแบบเฉพาะเจาะจง ซึ่งคัดเลือกโดยวิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) จากผู้อาวุโสและปราชญ์ชาวบ้านที่มีความรู้เรื่องประวัติศาสตร์ท้องถิ่น และดำเนินการเก็บข้อมูลจนกระทั่งข้อมูลอิ่มตัว (Data Saturation) เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ครบถ้วนและครอบคลุม ผู้วิจัยทำการตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลแบบสามเส้า (Data Triangulation) โดยการเปรียบเทียบข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลต่างกลุ่ม (ผู้เฒ่าผู้แก่, สมาชิกวงดนตรี, และผู้นำชุมชน) และเทียบกับหลักฐานเอกสารทางประวัติศาสตร์ท้องถิ่น เพื่อยืนยันความน่าเชื่อถือของข้อค้นพบก่อนนำมาวิเคราะห์ผล

กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants)

มีการกำหนดกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) จำนวน 5 คน ดังนี้

- ผู้นำชุมชน: นายเสรี ทองเยี่ยม อายุ 64 ปี (อดีตผู้ใหญ่บ้านหมู่บ้านเนินหว่า)
- หน่วยงานภาครัฐ/ผู้ริเริ่มวง: นายสมเกียรติ โตสิริกุลชัย อายุ 52 ปี (สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบล)
- ผู้ทรงความรู้ท้องถิ่น: นายสมชาย เตือนเพ็ญ อายุ 63 ปี (นักประวัติศาสตร์ท้องถิ่น)
- สมาชิกวงกลองยาว (2 ท่าน) นายเสงี่ยม ใจโอบอ้อม อายุ 63 ปี, นายรัน พุดซ้อน อายุ 62 ปี

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลดำเนินการโดยใช้ข้อเท็จจริง ทฤษฎี และเหตุผล เพื่อถ้อยแถลงและเลือกสรรผลที่ผ่านการพิจารณาอย่างรอบคอบจากหลายแหล่ง ข้อมูลที่ได้ถูกจำแนกตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ก่อนจะนำมาวิเคราะห์และสังเคราะห์ตามคุณลักษณะและความแตกต่างของข้อมูล พร้อมนำเสนอผลการวิเคราะห์ในเชิงพรรณนาวิเคราะห์ (Analytical Description) ให้เห็นถึงพลวัตที่เกิดขึ้น

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยแบ่งออกเป็นสองส่วนหลัก: ส่วนที่หนึ่งคือบริบททางสังคมและเศรษฐกิจที่เป็นแรงขับเคลื่อนของการเปลี่ยนแปลง และส่วนที่สองคือการนำเสนอพลวัตและการพัฒนาการของวงกลองยาวในตำบลเนินหว่าตามการแบ่งยุคทางประวัติศาสตร์ดังนี้

1. บริบทเชิงโครงสร้าง: รากฐานไททรงดำและแรงขับเคลื่อนเศรษฐกิจ

1.1 สภาพภูมิศาสตร์และประวัติการตั้งถิ่นฐานในตำบลเนินหว่า อำเภอโกสุมพิสัย จังหวัดสุโขทัย

ตำบลเนินหว่าตั้งอยู่ในบริเวณที่ราบลุ่มแม่น้ำยมไหลผ่านจากเหนือลงใต้เป็นระยะทางยาวประมาณ 170 กิโลเมตร ตำบลเนินหว่าเป็นส่วนหนึ่งของพื้นที่ราบลุ่มนี้ มีประวัติศาสตร์การตั้งถิ่นฐานที่สำคัญ โดยมีการบันทึกว่าชาวลาวโซ่งได้อพยพมาจากจังหวัดเพชรบุรี ผ่านสุพรรณบุรี และมาตั้งรกรากที่นี่เมื่อกว่า 60 ปีที่แล้ว โดย นายอิน และนางทรัพย์ จับแก้ว ซึ่งเป็นสองตระกูลเก่าแก่ที่สุดในหมู่บ้าน เดิมทีพื้นที่นี้มีต้นหว้าขึ้นเป็นจำนวนมาก มีน้ำท่วมเป็นเวลานาน จึงเป็นที่มาของชื่อ “เนินหว่า” ชุมชนนี้มีความใกล้ชิดทางเครือญาติสูง แต่ก็อยู่ภายใต้กระแสการพัฒนาและการเปิดรับสังคมภายนอกที่เพิ่มขึ้น รากฐานทางวัฒนธรรมไททรงดำและพิธีกรรม ชุมชนไททรงดำรักษาความเข้มแข็งทางวัฒนธรรมผ่านระบบเครือญาติและความเชื่อเรื่อง ผีบรรพบุรุษ (ผีเฮือน) อย่างเข้มข้น โดยมี “กะล่อฮ้อง” (ห้องผีเรือน) เป็นส่วนศักดิ์สิทธิ์ภายในบ้าน พิธีเสนเฮือน (เช่นผี) และพิธี เรียกขวัญ ยังคงเป็นแกนของความเชื่อที่ต้องอาศัยผู้เชี่ยวชาญ (หมอเสน) ในการติดต่อกับสิ่งศักดิ์สิทธิ์ การดำรงอยู่ของพิธีกรรม 6 พิธีกรรมหลักของไททรงดำ เป็นรากฐานสำคัญที่ทำให้ชุมชนมีโครงสร้างสังคมที่แข็งแกร่ง และต้องการเครื่องดนตรีที่สามารถตอบสนองบทบาทในการประกอบพิธี (เช่น งานศพ งานแต่ง) ที่กลองยาวสามารถเข้ามาเสริมในยุคหลัง

1.2 โครงสร้างทางเศรษฐกิจและพลวัตการย้ายถิ่นฐาน

แรงกดดันสู่การปรับตัว โครงสร้างทางเศรษฐกิจของโกสุมพิสัยมีความโดดเด่นในด้านการผลิตภาคเกษตรกรรม อาชีพหลักของประชากรคือการปลูกข้าวเจ้าและการทำประมงน้ำจืด นอกจากนี้ ยังมีอุตสาหกรรมในครัวเรือนและการแปรรูปผลิตภัณฑ์เกษตร เช่น การทำขนมทองม้วน ทองพับ ขนมผิง รวมถึงการทำน้ำปลาและปลาร้า การพึ่งพาเศรษฐกิจภาคเกษตรกรรมที่ต้องเผชิญกับความผันผวนของราคาผลผลิต ส่งผลให้ความมั่นคงทางรายได้ของครัวเรือนอยู่ในระดับต่ำ ความไม่แน่นอนทางเศรษฐกิจนี้เป็นปัจจัยสำคัญที่ผลักดันให้สมาชิกชุมชน โดยเฉพาะกลุ่มวัยหนุ่มสาว ต้องแสวงหาโอกาสทางอาชีพที่มั่นคงกว่าภายนอกหมู่บ้าน โดยหันไปประกอบอาชีพรับจ้างในตัวเมืองหรือต่างจังหวัด พลวัตทางประวัติศาสตร์และผลกระทบ ภาวะขาดช่วง (ก่อน พ.ศ. 2540) คนหนุ่มสาวออกไปทำงานต่างถิ่น ทำให้การถ่ายทอดพิธีกรรมจากผู้สูงอายุไม่เข้มแข็ง และ

พิธีกรรมที่ซับซ้อนจำกัดอยู่ในกลุ่มผู้สูงอายุ การย้ายถิ่นฐานนี้จึงทำให้เกิดการขาดแคลนกำลังคนในการสืบทอดวงดนตรีท้องถิ่น ซึ่งเป็นความเสี่ยงต่อการดำรงอยู่ของวงกลองยาวเนินหว่า วิฤตเศรษฐกิจ พ.ศ. 2540 และทุนคืนถิ่น วิฤตตัณยา กุ้งทำให้แรงงานจำนวนมากกลับคืนถิ่น พร้อมนำรายได้จากการทำงานนอกพื้นที่กลับมาเป็น ทุน ในการจัดพิธีกรรมที่ต้องใช้ค่าใช้จ่ายมาก การมีทุนนี้จึงเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้พิธีกรรมและกิจกรรมทางสังคม (เช่น การว่าจ้างวงกลองยาว) สามารถดำเนินต่อไปได้

1.3 มรดกทางวัฒนธรรมดนตรี

กลไกการอยู่รอดของกลองยาวในบริบทไททรงดำ จังหวัดสุโขทัยมีอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมที่แข็งแกร่งตามคำขวัญจังหวัด ซึ่งเน้นย้ำถึงมรดกโลก การเป็นกำเนิดลายสือไทย และการดำรงพุทธศาสนา ในบริบทนี้กลองยาวจึงเป็นส่วนสำคัญที่เชื่อมโยงกับอัตลักษณ์ทางศาสนาและประเพณีท้องถิ่น โดยเฉพาะการใช้ในการแห่หน้าหรืองานบุญต่าง ๆ รากฐานทางประวัติศาสตร์ดนตรี จากมังคละสู่กลองยาวในบริบทสุโขทัย ในการวิเคราะห์เชิงประวัติศาสตร์ดนตรีในวงไททรงดำ จำเป็นต้องพิจารณาความสัมพันธ์ที่ซับซ้อนระหว่างกลองยาวกับดนตรีมังคละเกร์ ซึ่งเป็นดนตรีพุทธบูชาที่มีมาตั้งแต่สมัยสุโขทัย งานวิชาการระบุว่าดนตรีมังคละเริ่มเสื่อมความนิยมลงเนื่องจากการเข้ามาของดนตรีสมัยใหม่ นำไปสู่กระบวนการปรับเปลี่ยนและประยุกต์รูปแบบของวงดนตรีมังคละให้กลายเป็น กลองยาว ในช่วงประมาณ พ.ศ. 2500-2540 กระบวนการนี้คือการเปลี่ยนจากศิลปะราชสำนักที่ซับซ้อนไปสู่ดนตรีพื้นบ้านที่เข้าถึงง่ายขึ้นและสามารถสืบทอดต่อได้ง่ายกว่า ซึ่งเป็นกลไกการอยู่รอดของประเพณีดนตรีท้องถิ่น กลองยาวแทนแคน การต่อรองทางวัฒนธรรมในเนินหว่า แม้ว่าชาวไททรงดำดั้งเดิม (ลาวโซ่ง) จะมีเครื่องดนตรีหลักที่ใช้ในพิธีกรรมและความเชื่อคือ แคน (แคนเจ็ด, แคนแปด) แต่ชุมชนเนินหว่า เลือกที่จะรับและประยุกต์ใช้ กลองยาว การเลือกใช้กลองยาวนี้จึงเป็นกลไกการอยู่รอดเชิงกลืนกลายที่ทำให้ชุมชนไทดำสามารถผนวกเข้ากับวัฒนธรรมสุโขทัยท้องถิ่นได้ง่ายขึ้น นายสมเกียรติ ไตรสิริกุลชัย สมาชิกสภา อบต.กง กล่าวถึงการเปลี่ยนแปลงของเครื่องดนตรีในท้องถิ่นว่า “พ่อของลุงทำวงเครื่องสายพอหมดหน้าก็ได้เปลี่ยนมาเป็นปี่พาทย์ แล้วก็เปลี่ยนเป็นวงแคน มันเปลี่ยนไปตามยุค” การที่ดนตรีแคนดั้งเดิมมีแนวโน้มถูกละเลย เนื่องจากมีงานแสดงน้อยและขาดรายได้เพียงพอ ทำให้กลองยาวซึ่งมีความยืดหยุ่นทางเศรษฐกิจกว่ากลายเป็นทางเลือกในการสร้างความสามัคคีและรายได้แทน

2. พลวัตและพัฒนาการของวงกลองยาวในเนินหว่า (พ.ศ. 2548-2568)

การแบ่งยุคทางประวัติศาสตร์ดนตรีของชุมชน: การวิเคราะห์ช่วงเวลา (พ.ศ. 2548-2568) เป็นหัวใจสำคัญของงานวิจัยเชิงประวัติศาสตร์นี้ ซึ่งแสดงให้เห็นถึงการปรับตัวอย่างมีนัยสำคัญของวงกลองยาวเนินหว่า โดยแบ่งพัฒนาการออกเป็นสามยุคตามลักษณะเฉพาะของเครื่องดนตรี บทบาททางสังคม และแรงขับเคลื่อนทางเศรษฐกิจที่ได้จากหลักฐานประวัติศาสตร์บอกเล่าของผู้ปฏิบัติการ

2.1 ระยะที่ 1: บทบาทดั้งเดิมและโครงสร้างพื้นฐาน (พ.ศ. 2548-2555)

โครงสร้างวงดนตรีดั้งเดิม โครงสร้างวงดนตรีกลองยาวดั้งเดิมใน เนินหว่า ประกอบด้วยเครื่องดนตรีหลักคือ กลองยาว 5 ใบ, กลองรำมะนาใบใหญ่ 1 ใบ, กลองรำมะนาเล็ก 1 ใบ, กลองตุ๊ก 1 ใบ, กรับไม้ 1 คู่, ฉาบใหญ่ 1 คู่, ฉาบเล็ก 1 คู่, ฆ้อง 1 ใบ และปี่ชวา 1 ราว กลองยาวทำหน้าที่เป็นเครื่องนำจังหวะและสร้างความเข้าใจในขบวนแห่ คุณลักษณะของเครื่องดนตรีและวัสดุ เครื่องดนตรีที่ใช้ในการแสดงกลองยาวดั้งเดิมในเนินหว่า มักจะสร้างขึ้นตามภูมิปัญญาดั้งเดิม เช่น ตัวกลองยาวทำจาก ไม้ขนุน และฆ้องนำกลองด้วย หนังวัว ซึ่งบ่งบอกถึงความใกล้ชิดกับวัตถุดิบและทักษะช่างฝีมือในชุมชน รูปแบบการแสดงดั้งเดิม การแสดงเน้นความตื่นเต้นเร้าใจ โดยมีผู้ชายเป็นหลักในการแสดงศิลปะการต่อสู้ (เช่น ฟันดาบ, กระบี่กระบอง, ไม้พองตีไล่) และการแสดงที่เน้นความสามารถทางกาย (เช่น การต่อตัวสามชั้น) ต่อมาได้มีการประยุกต์ให้มีผู้หญิงมาร่วมแสดง (ราวปี พ.ศ. 2512) ที่เรียกว่า “รำล้อกลอง” โดยผู้ชายสละพายกลองและผู้หญิงรำคู่กัน

บทบาทหลักในช่วงนี้คือการแสดงในงานพิธีกรรมทางศาสนาและงานมงคล (งานศพ, งานแต่ง, งานบวช) ซึ่งสอดคล้องกับการดำรงอยู่ของ 6 พิธีกรรมสำคัญของไททรงดำใน เนินหัว

2.2 ระยะที่ 2: การปรับตัวเข้าสู่การแข่งขันและการขยายบทบาท (พ.ศ. 2556-2562)

ในช่วงนี้บทบาทของกลองยาวขยายออกไปนอกขอบเขตพิธีกรรมท้องถิ่น วงกลองยาวเริ่มเข้าร่วมการแสดงเชิงแข่งขันในระดับจังหวัด ซึ่งเป็นกลไกในการสร้างชื่อเสียงและความภาคภูมิใจให้กับชุมชน และสร้างรายได้เสริม อิทธิพลของดนตรีภายนอก การประยุกต์ใช้ดนตรีและจังหวะของภาคอีสาน (เช่น ทำนองหมอลำ/รำไทพวนโคราช) เข้ามาในการแสดงกลองยาวประยุกต์มีความชัดเจนมากขึ้น เพื่อเพิ่มความน่าตื่นตาดึงดูดและสร้างความแตกต่างในการแข่งขันระดับภูมิภาค การนำ จังหวะสากลทางวัฒนธรรม มาใช้เพื่อสร้างความแม่นยำทางดนตรีและความตื่นตาดึงดูดเป็นปัจจัยสำคัญในการปรับตัวเพื่อความอยู่รอดในตลาดการแสดง

2.3 ระยะที่ 3: การฟื้นฟูเชิงกลยุทธ์และการบูรณาการดิจิทัล (พ.ศ. 2563-2568)

ในช่วงระยะหลังนี้ ตำบลเนินหัวได้กลายเป็นศูนย์กลางการฟื้นฟูวงกลองยาวอย่างเป็นรูปธรรม โดยมีการจัดตั้งวงขึ้นใหม่ใน พ.ศ. 2563 แรงจูงใจในการฟื้นฟูเชิงเศรษฐกิจ (Cost-Effectiveness Strategy) เป็นวัตถุประสงค์หลักควบคู่ไปกับการอนุรักษ์วัฒนธรรม โดยมีเป้าหมายในการ ลดค่าใช้จ่าย ให้กับเจ้าภาพงานบุญ วงกลองยาวเนินหัวกำหนดราคาบริการที่เข้าถึงได้ประมาณ 3,000-4,000 บาท ต่องาน ซึ่งแตกต่างอย่างมากจากวงดนตรีสมัยใหม่ที่มีราคาเริ่มต้นที่หมื่นกว่าบาท กลยุทธ์ด้านราคาที่ต่ำนี้เป็นปัจจัยหลักที่ทำให้ศิลปะพื้นบ้านสามารถดำรงอยู่ได้ในฐานะบริการทางเศรษฐกิจที่ยั่งยืน นายสมเกียรติ โตสิริกุลชัย สมาชิกวงดนตรีกลองยาว ได้กล่าวถึงประเด็นนี้อย่างชัดเจนว่า “อีกแง่หนึ่งดนตรีสมัยราคาเริ่มต้นที่หมื่นกว่าบาท ของเรา 3-4 พันก็ยังช่วยลดค่าใช้จ่ายของเจ้าภาพได้” การบูรณาการดิจิทัลและสุขภาวะ วงกลองยาวเริ่มเผยแพร่คลิปการแสดงผ่านสื่อสังคมออนไลน์ เช่น Facebook และ TikTok เพื่อเข้าถึงกลุ่มคนรุ่นใหม่ บทบาทของกลองยาวยังขยายไปสู่การส่งเสริมสุขภาวะที่ดีของคนในชุมชน โดยมีการนำ การรำกลองยาวมาเป็นกิจกรรมการออกกำลังกายประจำวัน ซึ่งเป็นการเปลี่ยนบทบาทจากงานรื่นเริงไปสู่การเป็นเครื่องมือทางสังคมที่สร้างสรรค์

3. การวิเคราะห์ความยั่งยืนและข้อเสนอแนะเชิงกลยุทธ์เฉพาะพื้นที่

3.1 ความท้าทายเชิงโครงสร้าง ปัญหาสำคัญที่ถูกระบุโดยผู้เชี่ยวชาญ

การขาดแคลนวัตถุดิบในการผลิตกลอง ซึ่งเป็นความเสี่ยงต่อความถูกต้องทางเสียงและงานฝีมือดั้งเดิม โดย นายเสรี ทองเยี่ยม อดีตผู้ใหญ่บ้าน ได้ให้ข้อมูลว่า: “อุปสรรคหนึ่งหนึ่งแว่แหหายากสมัยนี้เขาก็จะกินกัน” คำกล่าวนี้ชี้ให้เห็นถึงแรงกดดันโดยตรงจากระบบเศรษฐกิจและการบริโภคสมัยใหม่ที่คุกคามการผลิตซ้ำทางวัฒนธรรม การขาดแคลนวัตถุดิบนี้ไม่เพียงแต่เป็นปัญหาทางเศรษฐกิจเท่านั้น แต่ยังส่งผลกระทบต่อคุณภาพเสียง และ อัตลักษณ์ทางดุริยางคศิลป์ ของกลองยาวดั้งเดิมด้วย

ความท้าทายยังคงอยู่ที่การสร้างความมั่นคงทางรายได้และการจูงใจเยาวชนอย่างยั่งยืน หากไม่มีการแทรกแซงเชิงนโยบายที่เป็นรูปธรรมอย่างเร่งด่วน การดำรงอยู่ของศิลปะการแสดงนี้จะไม่ยั่งยืน

3.2 การวิเคราะห์ความยั่งยืน

จากการศึกษาพบว่า วงกลองยาวในอำเภอโกสุมพิสัย จังหวัดสุโขทัย มีพัฒนาการและการปรับตัวอย่างต่อเนื่องตลอดช่วง พ.ศ. 2548-2568 วงกลองยาวซึ่งเคยเป็นเพียงการแสดงในพิธีกรรมและงานบุญ ได้พัฒนาเป็นการแสดงที่หลากหลาย ทั้งในรูปแบบขบวนแห่ การแสดงบนเวที และการแสดงเชิงวัฒนธรรมร่วมสมัย เพื่อให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้ชมและงานเทศกาลในปัจจุบัน เครื่องดนตรีและรูปแบบการแสดงมีการขยายขนาดและเพิ่มความทันสมัย เช่น การเพิ่มเครื่องประกอบ ตลอดจนการผสมผสานทำนองดั้งเดิมกับเพลงลูกทุ่ง หมอลำ และดนตรีสมัยใหม่ เพื่อสร้างความสนุกสนานและตอบรับกับกระแสสังคม วงกลองยาวยัง

ปรับตัวเข้ากับเทคโนโลยี โดยใช้สื่อออนไลน์เผยแพร่ผลงานและฝึกซ้อมร่วมกับเยาวชน ซึ่งช่วยให้เข้าถึงผู้ชมได้กว้างขึ้น

อภิปรายผลการวิจัย

ประเด็นการปรับตัวของวงกลองยาวบ้านเนินหว่า สอดคล้องกับแนวคิดนิเวศวิทยาวัฒนธรรม (Cultural Ecology) ของ Steward (1955) ที่อธิบายว่า วัฒนธรรมคือเครื่องมือในการปรับตัวของมนุษย์ต่อสภาพแวดล้อม ซึ่งในกรณีนี้ "สภาพแวดล้อม" ไม่ได้หมายถึงเพียงธรรมชาติ แต่รวมถึง "สภาพแวดล้อมทางเศรษฐกิจใหม่" ที่บีบให้ชุมชนต้องปรับเปลี่ยนหน้าที่ของกลองยาวจากเครื่องมือประกอบพิธีกรรม มาเป็นสินค้าทางวัฒนธรรมเพื่อการอยู่รอด

1. การอยู่รอดเชิงกลยุทธ์ของดนตรีพื้นบ้าน (Strategic Survival of Folk Music)

การวิเคราะห์พลวัตของวงกลองยาวบ้านหว่าตลอดช่วง พ.ศ. 2548-2568 ยืนยันว่าดนตรีพื้นบ้านมีความยืดหยุ่นสูงและสามารถปรับตัวได้อย่างต่อเนื่องภายใต้แรงกดดันจากโลกสมัยใหม่ การเปลี่ยนแปลงที่สำคัญที่สุดที่ตอบวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 ของการวิจัย คือ การเปลี่ยนผ่านสู่กลไกการอยู่รอดเชิงเศรษฐกิจในระยะที่ 3 (พ.ศ. 2563-2568) โดยที่วงกลองยาวไม่ได้อยู่รอดเพียงเพราะคุณค่าทางวัฒนธรรม แต่เป็นเพราะการวางตำแหน่งตัวเองในตลาดท้องถิ่นในฐานะ ทางเลือกทางเศรษฐกิจวัฒนธรรมที่คุ้มค่า การใช้กลยุทธ์ด้านราคาที่ต่ำ (3,000-4,000 บาท เทียบกับ 10,000+ บาท สำหรับวงดนตรีสมัยใหม่) ถือเป็นกลยุทธ์เชิงกลยุทธ์ที่สำคัญอย่างยิ่งต่อความยั่งยืนทางเศรษฐกิจวัฒนธรรมในบริบทของชุมชนเกษตรกรรมที่พึ่งพา ทุนคีนถิ่น ผลการวิจัยนี้สอดคล้อง กับแนวคิดเศรษฐศาสตร์วัฒนธรรม (Cultural Economics) ของ Wang and Li ที่ระบุว่า รายได้ทางเศรษฐกิจที่เพิ่มขึ้นสำหรับผู้ปฏิบัติงาน มีความสัมพันธ์โดยตรงกับการสืบทอดที่แข็งแกร่งขึ้น ในกรณีของเนินหว่า ความมั่นคงทางเศรษฐกิจนี้ช่วย อารังรักษาความจำเป็นทางวัฒนธรรม ให้กับกลองยาว นอกจากนี้ การปรับตัวเข้ากับสื่อดิจิทัล (Facebook, TikTok) เพื่อเข้าถึงเยาวชน สอดคล้อง กับทฤษฎีการปรับตัวทางวัฒนธรรมของ Leclerc และ Kuutma ซึ่งมองว่าการธำรงรักษาประเพณีคือการ สร้างสรรค์ใหม่เชิงสัญลักษณ์ (symbolically reinvented) ผ่านรูปแบบและสื่อใหม่ ๆ เพื่อให้ประเพณีสามารถดำเนินต่อไปได้ในยุคที่ต้นทุนสังคมสูงชันการประยุกต์ใช้รากกลองยาวเพื่อส่งเสริมสุขภาพะ ยิ่งตอกย้ำการเปลี่ยนบทบาทเชิงฟังก์ชันของดนตรีพื้นบ้านให้กลายเป็นเครื่องมือทางสังคมที่สร้างสรรค์และมีความเป็นพลวัตสูง

2. ความขัดแย้งเชิงชาติพันธุ์และการกลืนกลาย (Ethno-Cultural Contradiction and Assimilation)

ประเด็นการปรับตัวเชิงวัฒนธรรมที่สำคัญที่สุดในบริบทของเนินหว่าคือ การแทนที่ทางดนตรี โดยการเลือกใช้กลองยาวแทนเครื่องดนตรีชาติพันธุ์หลักอย่างแคน ผลการวิจัยชี้ว่า การใช้แคนดั้งเดิมมีแนวโน้มถูกละเลย เนื่องจากมีงานแสดงน้อยและขาดรายได้เพียงพอ การเลือกใช้กลองยาว (ซึ่งมีรากฐานมาจากดนตรีม้งคละในสุโขทัย) จึงเป็น การแทนที่ทางวัฒนธรรมเชิงกลยุทธ์ เพื่อให้กลุ่มชาติพันธุ์ไททรงดำสามารถผนวกเข้ากับวัฒนธรรมสุโขทัยท้องถิ่นและเข้าถึงตลาดการแสดงที่มั่นคงกว่า การค้นพบสอดคล้องกับแนวคิดของ Tambiah (1970) เกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างพุทธศาสนากับความเชื่อดั้งเดิมในสังคมไทย ซึ่งสามารถอยู่ร่วมกันได้โดยไม่จำเป็นต้องหลอมรวมกัน (Non-syncretic Complementarity) ในกรณีนี้ กลองยาวทำหน้าที่เป็นเพียง กลไกภายนอก ที่ยืดหยุ่นและเป็นที่ยอมรับ ซึ่งมาเสริม แก่นพิธีกรรมภายใน (ความเชื่อเรื่องผีเอือนและพิธีเสนเอือน) ให้สามารถดำเนินต่อไปได้ โดยไม่นำไปสู่การกัดเซาะแก่นของความเชื่อดั้งเดิม การที่ชุมชนไททรงดำในเนินหว่ามีความใกล้ชิดทางเครือญาติสูง ยิ่งเสริมให้แก่นความเชื่อนี้ยังคงแข็งแกร่ง แม้ว่ารูปแบบการแสดง

ดนตรีจะเปลี่ยนไปตามความต้องการทางเศรษฐกิจและสังคมภายนอกก็ตาม ดังนั้น การปรับเปลี่ยนรูปแบบดนตรีจึงเป็นไปเพื่อ การดำรงรักษาบทบาททางสังคมและพิธีกรรม ในมิติที่กว้างขึ้น

3. วิกฤตวัตถุดิบและความท้าทายเชิงโครงสร้าง (The Crisis of Materiality)

แม้จะประสบความสำเร็จในการปรับตัวเชิงเศรษฐกิจและสังคม แต่กลองยาวเนินหว้ายังคงเผชิญกับความท้าทายเชิงโครงสร้างที่สำคัญที่สุด นั่นคือ วิกฤตวัตถุดิบดั้งเดิม ปัญหาในการจัดหา หนั้ว เนื่องจากรูปแบบการบริโภคสมัยใหม่ที่เปลี่ยนไป ไม่เพียงแต่เป็นปัญหาด้านเศรษฐกิจ แต่เป็นวิกฤตที่คุกคามรากฐานทางวัฒนธรรมโดยตรง

ผลการวิเคราะห์ชี้ให้เห็นว่า การปรับตัวทางเศรษฐกิจ (การลดต้นทุน) และสังคม (การใช้สื่อดิจิทัล) ไม่สามารถแก้ไขปัญหาละเลยเชิงโครงสร้าง ของวัตถุดิบได้ การขาดแคลนหนั้วหรือไม้ซุง นำไปสู่ความจำเป็นในการใช้วัสดุทดแทน ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อ อัตลักษณ์ทางดุริยางคศิลป์ (Sonic Identity) ของกลองยาวดั้งเดิม คุณภาพเสียง (Timbre) และความคงทนของกลองยาวขึ้นอยู่กับวัสดุธรรมชาติที่ใช้ในการผลิต หากวัตถุดิบดั้งเดิมถูกแทนที่ด้วยวัสดุสังเคราะห์หรือทางอุตสาหกรรมในระยะยาว ดนตรีที่สืบทอดมาอาจสูญเสียความถูกต้องทางเสียงและความหมายทางประวัติศาสตร์ไป ปัญหานี้จึงสะท้อนความขัดแย้งเชิงลึก ระหว่างระบบเศรษฐกิจอุตสาหกรรมสมัยใหม่กับหัตถกรรมพื้นบ้าน ที่วัตถุดิบธรรมชาติถูกดึงออกจากห่วงโซ่การผลิตทางวัฒนธรรมไปสู่ห่วงโซ่การบริโภค ซึ่งเป็นภัยคุกคามที่ต้องการการแทรกแซงเชิงนโยบายอย่างเร่งด่วนเพื่อรักษาความต่อเนื่องของงานฝีมือดั้งเดิม

สรุปองค์ความรู้

องค์ความรู้ใหม่ที่ได้รับจากการวิจัยนี้คือ การดำรงอยู่ของวงกลองยาวเนินหว้าในยุคปัจจุบัน (พ.ศ. 2563-2568) เป็นผลมาจากการ ปรับตัวเชิงกลยุทธ์แบบรอบด้าน (Active Strategic Adaptation) ที่เปลี่ยนสถานะจากการเป็นเพียงการแสดงตามประเพณีไปสู่การเป็น บริการทางวัฒนธรรมที่มีความคุ้มค่าทางเศรษฐกิจ วงกลองยาวได้กลายเป็น "เครื่องมือทางสังคม" ที่มีกลไกในการจัดการปัญหาที่เกิดจากการย้ายถิ่นของเยาวชนและค่าใช้จ่ายในพิธีกรรมที่สูงขึ้น องค์ความรู้/นวัตกรรมจากการวิจัยนี้คือการระบุถึง กลไกการอยู่รอดที่ชัดเจนและเป็นระบบ ซึ่งใช้ประโยชน์จากปัจจัยภายนอก (ทุนคืนถิ่น) และเทคโนโลยี (สื่อดิจิทัล) เพื่อสร้างความมั่นคงภายในชุมชนไททรงดำ

องค์ความรู้/นวัตกรรมจากการวิจัย ควรเขียน องค์ความรู้/นวัตกรรมที่เกิดขึ้นจากการวิจัย ผลการวิจัยอย่างกระชับและชัดเจนให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ที่ระบุไว้ตั้งแต่ต้น โดยสามารถนำเสนอในรูปแบบที่ทำให้ผู้อ่านเข้าใจง่าย เช่น ตาราง กราฟ แผนภาพ รูปภาพหรือคำบรรยาย เป็นต้น

การถ่ายทอดและนำไปใช้ประโยชน์ เขียนวิธีการขยายผลการวิจัย หรือการถ่ายทอดเพื่อนำไปใช้ประโยชน์แก่วงวิชาการ ชุมชน สังคม เศรษฐกิจ หรือข้อเสนอเชิงนโยบาย

ตารางที่ 1 องค์ความรู้ใหม่กลไกการอยู่รอดเชิงกลยุทธ์ของกลองยาวเนินหว้า

องค์ประกอบ	ความท้าทายเชิงโครงสร้าง	กลไกการปรับตัว (Strategic Adaptation)	ผลลัพธ์(Socio-Cultural Function)
เศรษฐกิจ	ความไม่มั่นคงทางรายได้, ค่าใช้จ่ายดนตรีสมัยใหม่สูง (10,000+ THB)	การกำหนดราคาที่สามารถเข้าถึงได้ (3,000-4,000 THB)	การเป็น ทางเลือกทางเศรษฐกิจวัฒนธรรม ที่ยั่งยืน (Economic Viability)
สังคม/ชาติพันธุ์	การย้ายถิ่นของเยาวชน, การขาดช่วงผู้สืบทอด	การบูรณาการดิจิทัล, การใช้เป็นกิจกรรมสันทนาการ	การเป็น กลไกการเรียนรู้ทางวัฒนธรรม และการส่งเสริมความสามัคคี
วัสดุ/อัตลักษณ์	การขาดแคลนวัตถุดิบดั้งเดิม (หนังวัว) จากการบริโภคสมัยใหม่	การประยุกต์ใช้วัสดุทดแทน (Material Substitution)	ความเสี่ยงต่อ อัตลักษณ์ทางดุริยางคศิลป์ ในระยะยาว

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ (Practical Implications) หน่วยงานท้องถิ่นและชุมชนควรส่งเสริมการจัดตั้ง "ศูนย์การเรียนรู้วัฒนธรรมมีชีวิต" ที่ไม่ได้เน้นเพียงการจัดแสดง แต่เน้นกระบวนการถ่ายทอดทักษะสู่เยาวชนผ่านหลักสูตรท้องถิ่น และควรบูรณาการวงกลองยาวเข้ากับปฏิทินการท่องเที่ยวจังหวัดสุโขทัยอย่างเป็นระบบ

2. ข้อเสนอแนะเชิงวิชาการ (Academic Implications) งานวิจัยในอนาคตควรขยายขอบเขตการศึกษาเปรียบเทียบข้ามวัฒนธรรม (Cross-cultural Study) กับกลุ่มชาติพันธุ์อื่นในพื้นที่ใกล้เคียง เพื่อให้เห็นภาพรวมของพลวัตดนตรีพื้นบ้านในระดับภูมิภาค และควรศึกษาเพิ่มเติมในมิติของ "เศรษฐศาสตร์วัฒนธรรม" เพื่อประเมินมูลค่าทางเศรษฐกิจที่แท้จริงของวงกลองยาว

References

- Kitchunchu, L. (n.d.). *Khwaam chara kap sathanphap lae botbat khong phu sung ayu nai chumchon Song: Karani sueksa Ban Noen Wa* [Unpublished master's thesis]. Silpakorn University.
- Kuutma, K. (1998). Changes in folk culture and folklore ensembles. *Electronic Journal of Folklore*, 6, 120–135.
- Leclerc, G. (2021). Music as a cultural-level adaptation. *Perspectives on Behavior Science*, 44, 145–163. <https://doi.org/10.1007/s40518-021-00171-4>
- Loetkanchanawat, K. (2015). *Dontri phuenban nai phak nuea ton lang: Karani sueksa dontri Mangkhala* [Folk music in the lower northern region: A case study of Mangkhala music] [Unpublished doctoral dissertation]. Silpakorn University.

- Phikulthong, W. (2019). Botbat lae bot phatthana kan khong wong klong yao nai Roi Et. *Journal of Roi Et Rajabhat University*, 16(1), 282–295.
- Saiphon, P. (n.d.). *Thai Dam*. Princess Maha Chakri Sirindhorn Anthropology Centre.
<https://ethnicity.sac.or.th/database-ethnic/177/>
- Srisuwan, N., & Hongthong, P. (2019). Naeothang songsoem sinlapakam phuenban klong yao su yaowachon [Guidelines for promoting folk performing arts of long drum for youths]. *Journal of Graduate School, Phetchaburi Rajabhat University*, 11(1), 214–227.
- Steward, J. H. (1955). *Theory of culture change: The methodology of multilinear evolution*. University of Illinois Press.
- Tambiah, S. J. (1970). *Buddhism and the spirit cults in Northeast Thailand*. Cambridge University Press.
- Thongsiri, K. (2022). Chumchon chao Thai Song Dam: Kan opphayop lae kan tang thin than nai pak tai. *Journal of Law and Political Sciences*, 12(3), 250–270.
- Wang, P., & Li, M. (2023). Economic income and the transmission of intangible cultural heritage: A case study of folk music. *Frontiers in Psychology*.
<https://doi.org/10.3389/fpsyg.2023.1166691>